

Magyar Nemzeti Helynévtár Program

www.mnhp.hu

A Magyar Nemzeti Helynévtár Program – a társadalom és a kultúra szolgálatában

Tóth Valéria

Balmazújváros, 2026. június 3.

MAGYAR NEMZETI HELYNÉVTÁR PROGRAM

[FŐOLDAL](#) [A KUTATÓCSOPORT](#) [KIADVÁNYOK](#) [NÉVARCHÍVUM](#) [KUTATÁSI SEGÉDLETEK](#) [OKTATÁS](#) [HÍREK](#) [BEJELENTKEZÉS](#)

A Magyar Nemzeti Helynévtár Program arra vállalkozik, hogy a magyar nyelvterület helyneveit összegyűjtse és dokumentálja. Ez a feladat régi adóssága a magyar tudományosságnak, amelynek fontosságáról Teleki József, a Magyar Tudós Társaság első elnöke már a szervezet megalakulását megelőzően is értekezett. Az ilyen irányú munka az elmúlt két évszázad során váltakozó lendülettel folyt, de még a legigéretesebb időszakok elszántsága is csak részleges eredményekhez vezethetett. A Magyar Tudományos Akadémia a Nemzeti Kutatási Programok részeként most először nyújt olyan támogatást e feladat elvégzéséhez, amely a siker esélyével kecsegtet bennünket.

A Magyar Nemzeti Helynévtár Program céljairól [itt](#) olvashat részletesebben. A programról készült kisfilmet [itt](#) tekintheti meg.

A Magyar Nemzeti Helynévtár elsősorban az időközben önálló tudományággá fejlődött névkutatás művelőinek az összefogásával valósulhat meg. A program főképpen a Kárpát-medence magyar nyelvészeti tanszékeinek és tudományos intézeteinek az együttműködésén alapszik, és az oktatókon, kutatókon kívül az egyetemi hallgatókat is igyekszik bevonni a munkába. A névtudomány interdiszciplináris jellegének megfelelően azonban számítunk történész, levéltáros, régész, néprajzkutató, geográfus, kartográfus szakemberek és az őket foglalkoztató intézmények részvételére is. De emellett várjuk azoknak a tanároknak a jelentkezését is, akik egyetemi tanulmányaik során korábban már végeztek névkutató munkát, illetve szakmai képzettségükhöz kapcsolódóan szívesen megismerkednének e tudományterület tudásanyagával.

A feladat hatalmas: a mai nyelvben használatos helyneveket településről településre haladva, emberek ezreit kikérdezve kell összegyűjteni, és a történeti források helynévanyagának feltárása is rendkívül idő- és munkaigényes vállalkozás. Ennek eredményeit online adattárban, illetve könyvsorozatban tesszük elérhetővé mind a szakmai, mind pedig a szélesebb érdeklődő közönség számára. A Magyar Nemzeti Helynévtár használatáról [itt](#) tájékozódhat rövid animációs kisfilm segítségével.

A vállalkozás sikerében bízva számítunk az együttműködők minél szélesebb körének a részvételére.

Budapest–Debrecen, 2022. január 1.

Át a Magyar Nemzeti Helynévtár honlapjára

Hoffmann István
kutatóprofesszor, akadémikus
programvezető

A helynevek jelentősége

1. A tudományos kutatás számára

– fontos forrásanyag

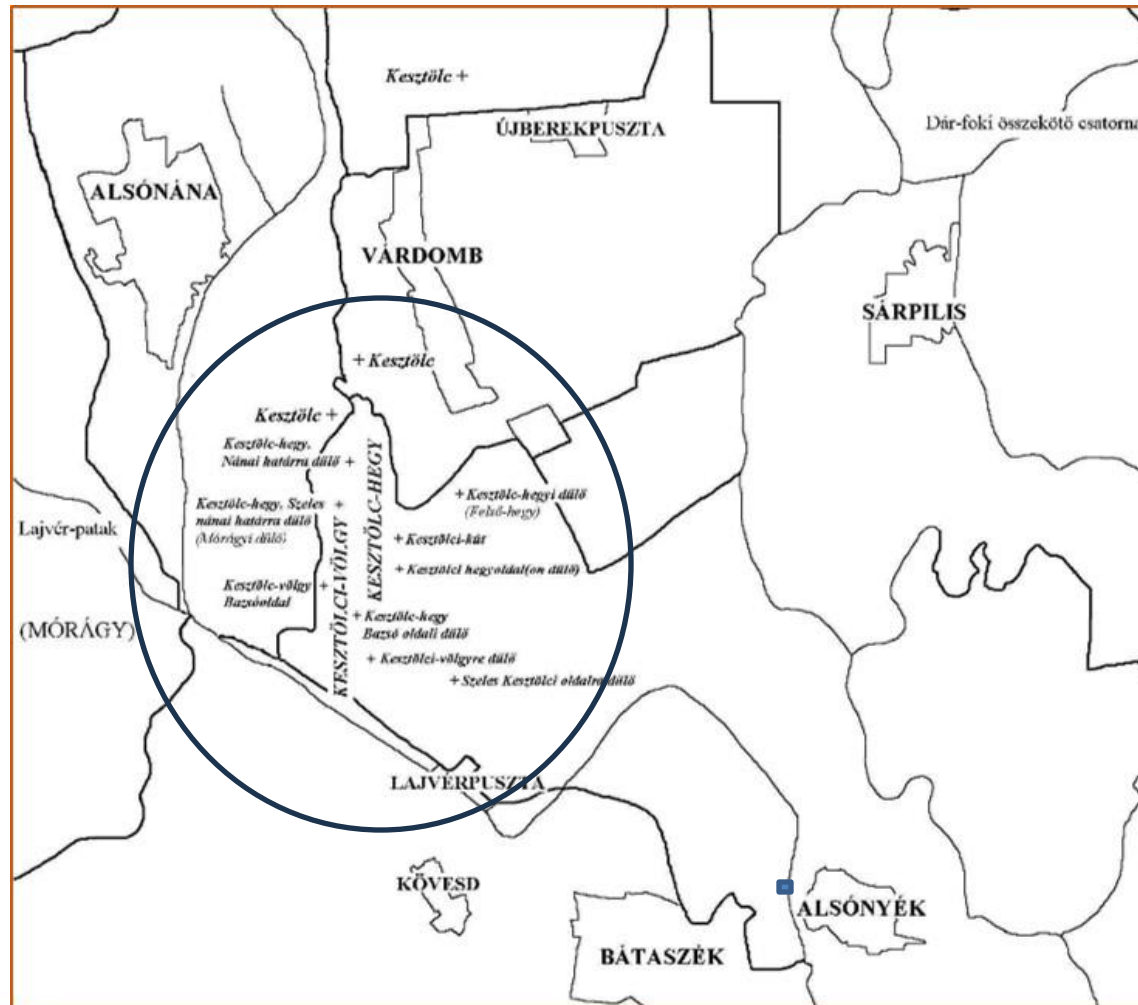
„A helynevek a nyelv múzeumát képezik.” (Pesty Frigyes)

– térképek

– jelenkori helynévanyag

A helynevek jelentősége

1. A tudományos kutatás számára

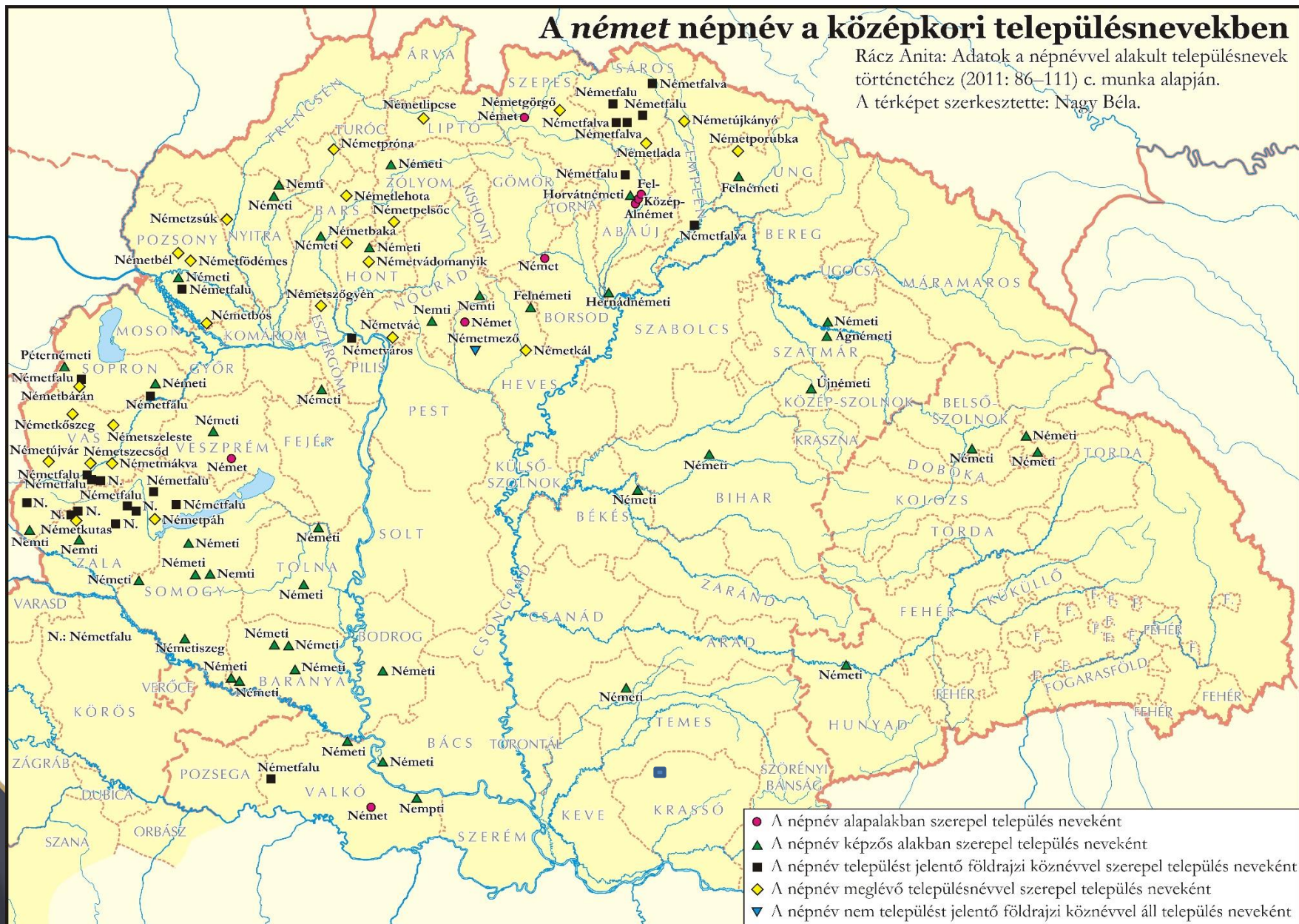

A helynevek jelentősége

A német népnév a középkori településnevekben

Rácz Anita: Adatok a népnévvel alakult településnevek történetéhez (2011: 86–111) c. munka alapján.

A térképet szerkesztette: Nagy Béla.

A helynevek jelentősége

Rollaháza

Fotó: Harangi Mária

Rollaháza 2023: *Rolaháza, Rolaházára, Rolaházán* | Szerintem ez is ilyen grófi gyermek vóút ez a Rola, a Semseji gróf valamelyik gyermeke vóút. [2000]: *Rollaháza*, 1988: *Rollaháza*, 1981: *Rollaháza*, 1978: *Rolaháza*, 1973: *Rollaháza*, 1967: *Rollaháza*, 1964: *Rolaháza*, 1956: *Rollaháza*, 1944: *Rollaháza*, 1942: *Rolaháza*, 1941: *Rollaháza*, 1934: *Rollaháza*, 1934: *Rolaháza*, 1933: *Rollaháza*, 1926: *Rollaháza*, 1906: *Rolla*

háza. — Nagy kiterjedésű terület, legelő és szántó a település határának északi részén, Lászlóháza és a Bakóc között. Délen egészen a Pap-rétig lenyúlik. Tulajdonosáról kapta a nevét. Egyes források azt feltételezik, hogy a *Rolla* személynév a *Roland* név változata lehet. A helyi hagyomány pedig Semsey gróf valamely gyermekét sejtí a névadás mögött. A névadási módhoz lásd András háza. Vö. Lászlóházi-Rollaházi nagyút,

A helynevek jelentősége

1. A tudományos kutatás számára

A helynevek

a nyelvészet, történettudomány, régészet, történeti földrajz,
néprajz, oklevéltan, térképészet

múzeumát képezik.

A helynevek jelentősége

2. A társadalom számára

Balmazelmélet: a hajdú-bihari településnév vizsgálata

A település Balmazújváros néven a 17. századtól található meg a forrásokban. A Hímes birtok emlékét egyébként évszázadok múltán is fenntartották a nevéből alakult Hímes csárda és Hímes utca elnevezések. A Hímes név eredete viszont bizonytalan, utalhat festéssel díszített falú házra, vagy rejtőzhet benne egy 'szép' jelentésű hímes szó is. Legvalószínűbb azonban az, hogy szintén egy személynevből keletkezett, és az egykori birtokosra utal; Hímes személynevet ismerünk is az Árpád-kori oklevelekből

– magyarázta Tóth Valéria.

Daru, Németfalu és Szigetkert helynevek eredete

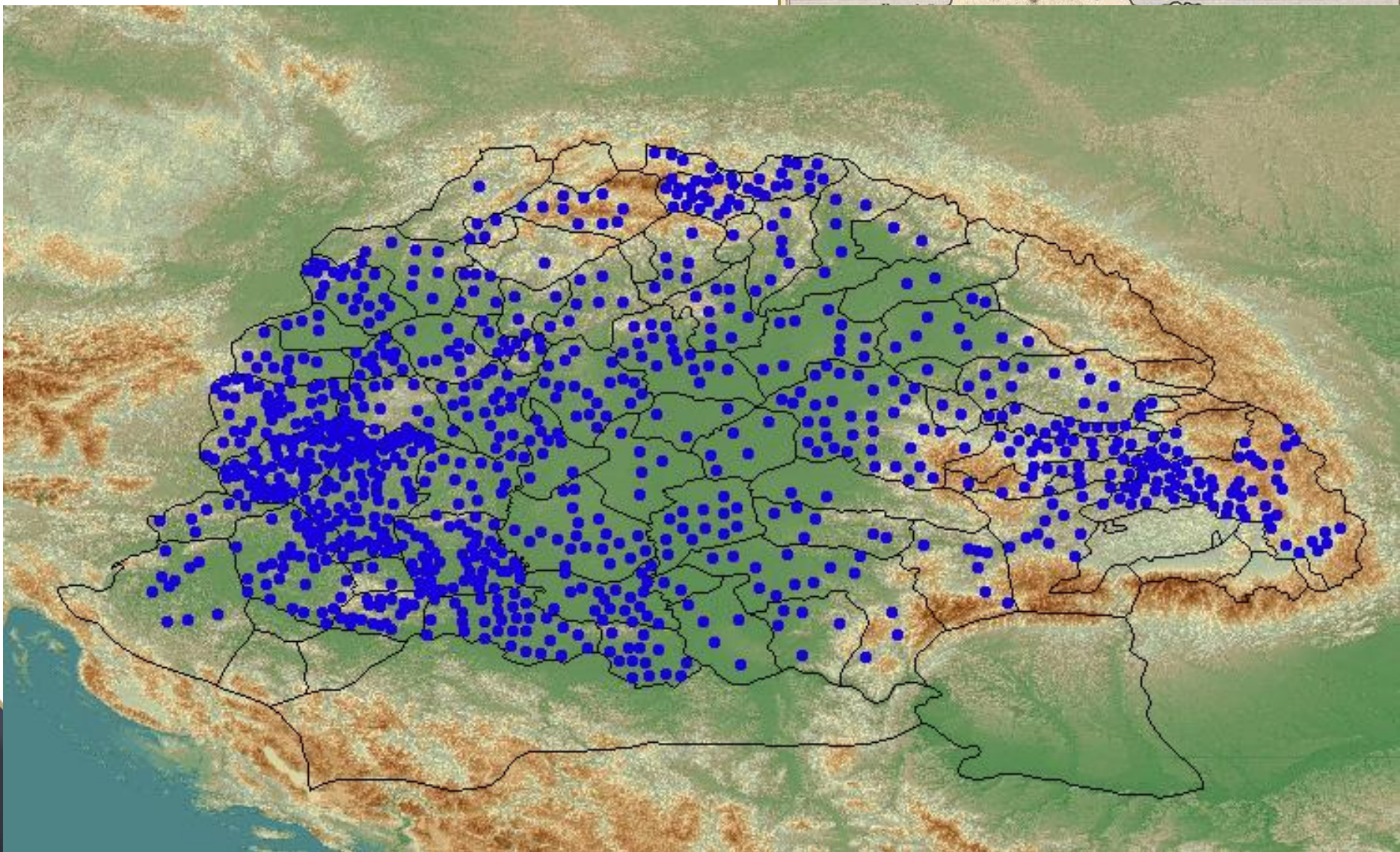
Balmazújváros, vagy aki nagyon pacek, annak Balmaznyújork, városrészei között is csemegéztünk, honnan erednek az egyes helynevek. – A **Daru** nevű városrészt a 20. század elején kezdték beépíteni. azelőtt külterület volt. raita a Darui szélmalommal és a Daru

SZABAD FÖLD

Szecesszió
világnapja: Exkluzív,
jelmezes
tárlatvezetés a
pécsi Zsolnay
Nevedben

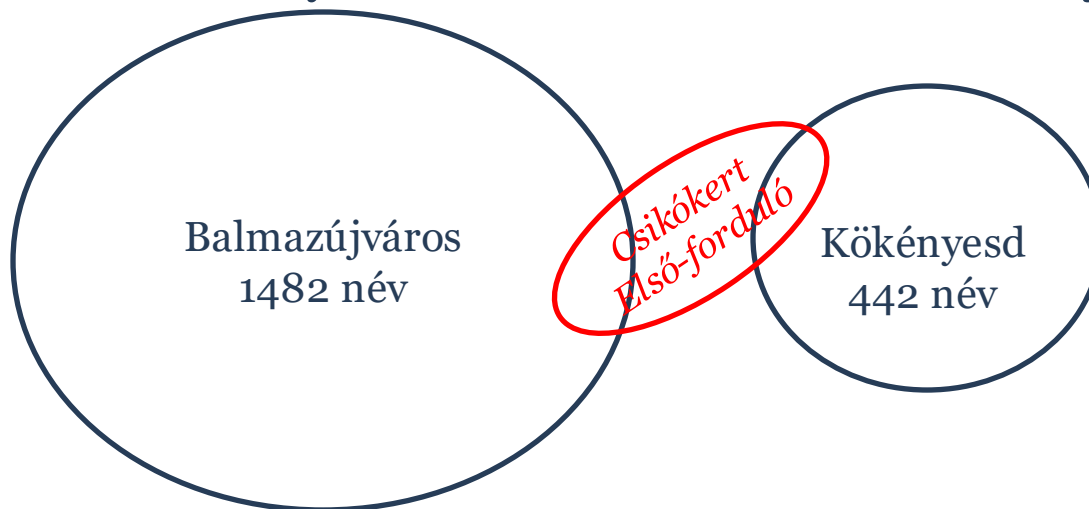
A helynevek jelentősége

A helynevek jelentősége

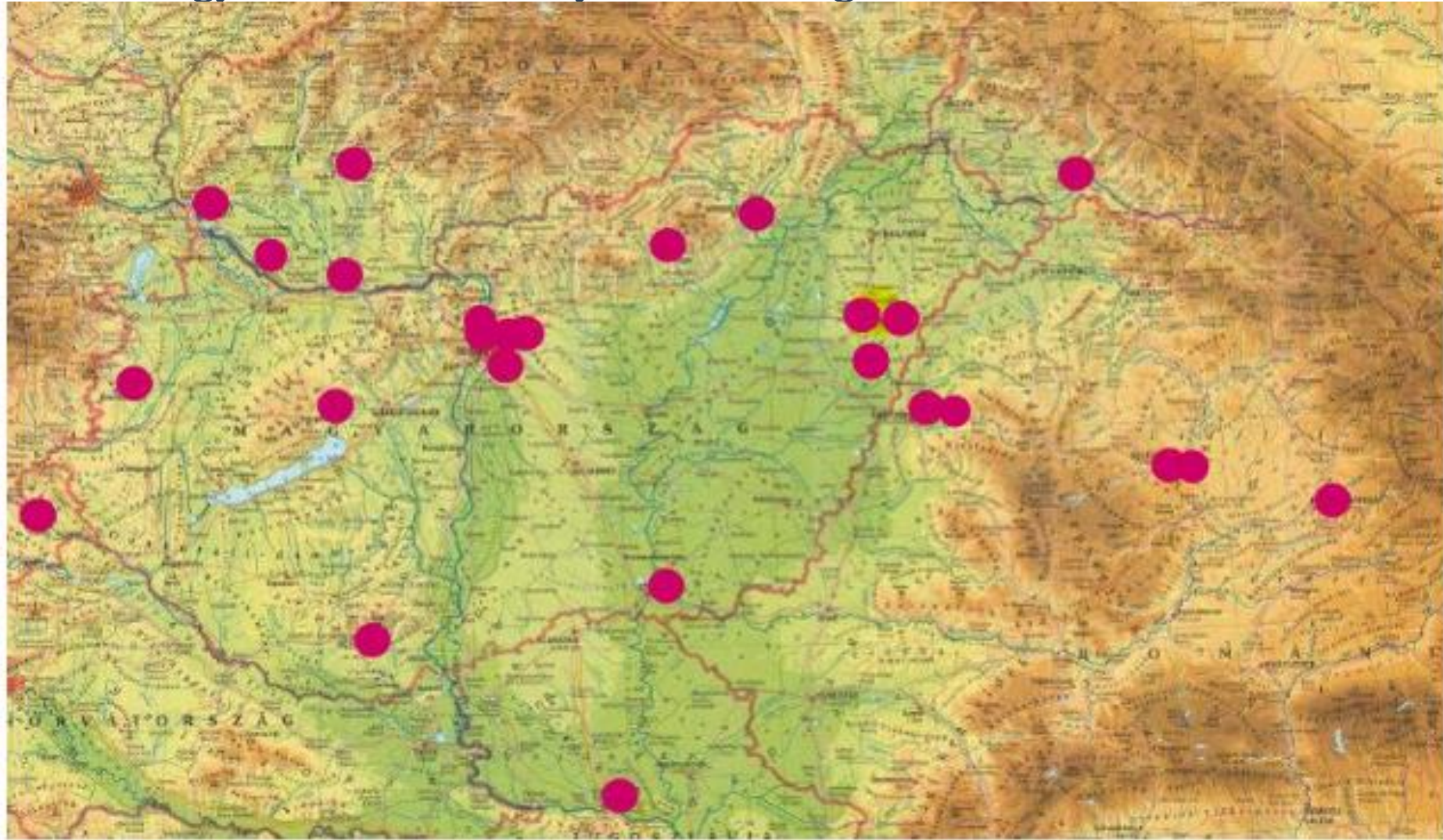
3. A mindennapi életben

- gyakorlati haszon (kommunikáció, tájékozódás)
- nemzethez, kultúrához való tartozás kifejezése
- egyéni (és közösségi) identitástudat nyelvi kifejezőeszközei
- közvetlen környezethez való lokális tartozás kifejezése

A tudomány feladatai

Magyar Nemzeti Helynévtár Program (2022–)

A tudomány feladatai

Magyar Nemzeti Helynévtár Program (2022–)

helynévkincs becsült nagysága

- sokmillió (+ történeti források adatai)

közszókincs becsült nagysága

- 800.000 – 1.000.000
- A magyar nyelv nagyszótára: 110.000
- köznyelvben használatos: 50.000 – 75.000
- átlagos beszélő: 3.000 – 10.000 (műveltebbek: 50.000 szó)

A tudomány feladatai

Magyar Nemzeti Helynévtár jelentősége

- a tudományban
- mindennapi életben
 - önkormányzatok – hivatalos névadói tevékenység;
 - a térképek névanyagának megújítása;
 - digitális alkalmazások > a nevek iránti érdeklődés kielégítése;
 - az oktatásban: az anyanyelvi kultúra fejlesztése, a közvetlen környezet megismerése;
 - a szülőföldhöz való kötődés erősítése >
 - a nemzeti és a lokális identitástudat erősítése

A tudomány feladatai

Magyar Nemzeti Helynévtár kiadványsorozatai

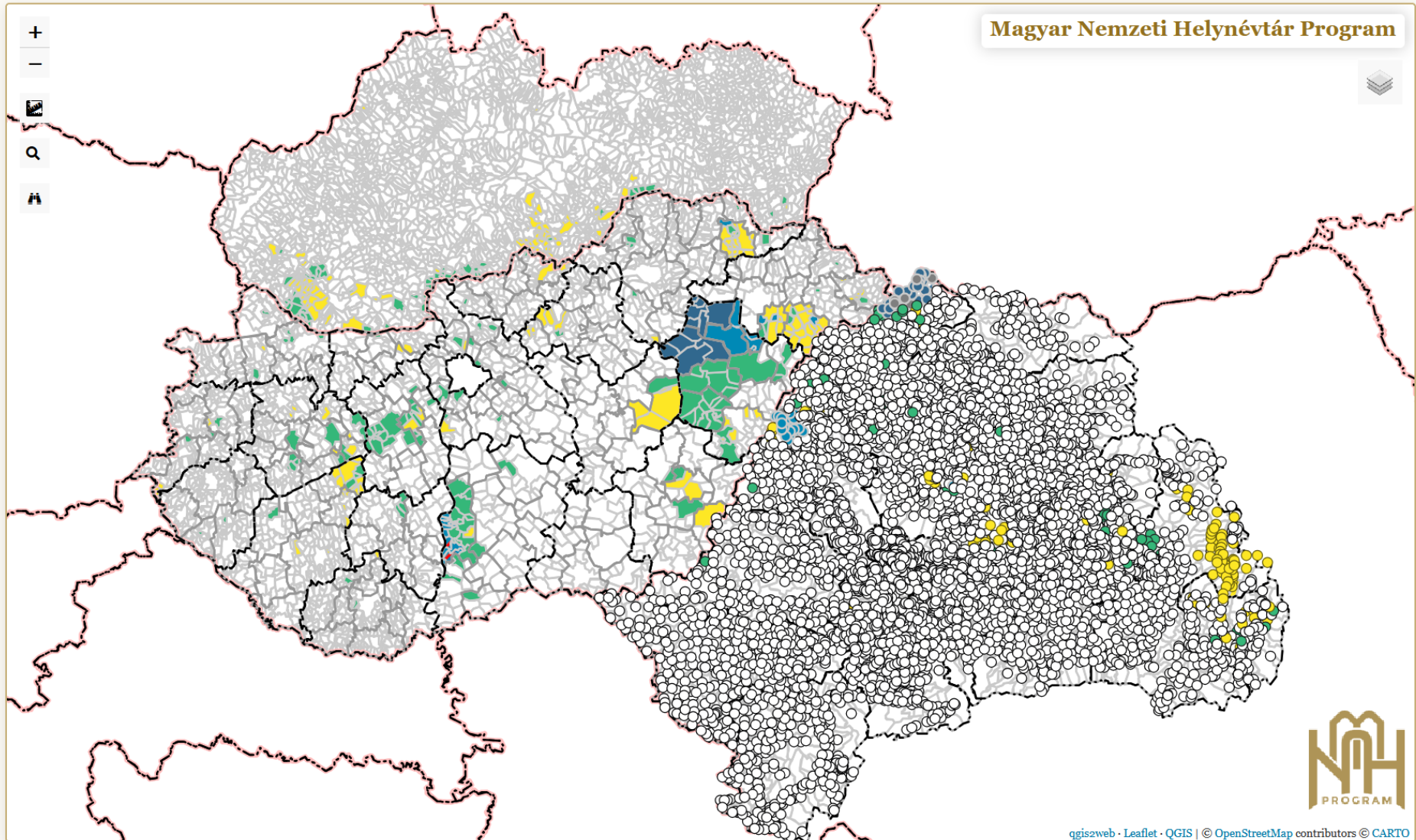
1. Helynévszótárak (3 kötet)

35 település
16.000 helynév
40.000 adat
635 helybelítől

A tudomány feladatai

Magyar Nemzeti Helynévtár kiadványsorozatai

A tudomány feladatai

Magyar Nemzeti Helynévtár kiadványsorozatai

2. Magyar Nemzeti Helynévtár Füzetek (17 füzet)

A tudomány feladatai

Magyar Nemzeti Helynévtár kiadványsorozatai

3. Pesty Frigyes helynévtára (12 kötet)

A tudomány feladatai

Szabó T. Attila a helynévgyűjtés munkájáról:

„Az ilyen munka kétségtelenül a téglahordás munkája. Aki egy-egy falu, vagy város helyneveit összegyűjti, [az] egy-egy téglát, oszlopot, vagy tartóívet, egy-egy sarokkövet, vagy alapokat adó kőtömböt szállít ahhoz az épülethez, amelynek neve: magyar tudomány.”

A helyi közösségek feladatai

- a helynévgyűjtő munka támogatása
- a helynevek megőrzését, bemutatását segítő helyi rendezvények

Köszönöm
a figyelmet!

A programot
a Magyar Tudományos Akadémia
támogatja, és a Debreceni Egyetem
Magyar Nyelvtudományi Tanszéke
koordinálja.